

До спеціалізованої вченої ради Д 26.062.16
в Національному авіаційному університеті
03680, м. Київ, проспект Любомира Гузара, 1

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора юридичних наук,
професора Батанова Олександра Васильовича
на дисертацію Прощаєва Володимира
Володимировича «Розвідувальні органи в
системі державної влади: конституційно-
правове дослідження», поданої на здобуття
наукового ступеня доктора юридичних наук зі
спеціальності 12.00.02 – конституційне право;
муніципальне право / м. Київ, 2020. 501 с.**

Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, темами. Дисертаційне дослідження Прощаєва Володимира Володимировича «Розвідувальні органи в системі державної влади: конституційно-правове дослідження» присвячене вельми актуальним як з точки зору конституційно-правової науки та теорії конституціоналістики, так і практики конституційного будівництва та формування, організації, функціонування та модернізації інститутів конституційного права в сучасній Україні проблемам конституційно-правового забезпечення організації та діяльності розвідувальних органів в системі державної влади в Україні.

Проблематика конституційно-правового механізму державної влади в Україні в цілому та його окремих елементів, зокрема і органів, які стоять на сторожі національної безпеки України (в тому числі здійснюють розвідувальну діяльність), що в останні роки набула широкого визнання як у загальнотеоретичному дискурсі, так і в рамках галузевих юридичних наук, є складною, багатогранною та методологічно актуальною, що пов'язано з прагненням сучасної конституційної юриспруденції вийти на нові рівні сприйняття політико-правової реальності. Адже реформування державної влади на принципах її поділу на законодавчу, виконавчу і судову, а також тенденції формування контрольної, інформаційної та інших гілок та функцій влади, ті

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ	
Вх. №	568/05
Дата	29.05.2020

системні виклики, які постали перед державою на сучасному етапі конституційної історії, є ключовою ідеєю та телеологічною домінантою еволюції інститутів демократичної державності не тільки в Україні, а в цілому на пострадянському просторі.

Усвідомлення феномену конституційного механізму державної влади в Україні в аспекті співвідношення організаційних структур (інституціональний аспект) і функцій (праксеологічний аспект), зокрема, місця та ролі у цьому механізмі органів, які забезпечують національну безпеку України (в тому числі здійснюють розвідувальну діяльність), у повному обсязі дає можливість знайти адекватні напрями реформування державної влади та форми розвитку демократії на сучасному етапі державотворення і правотворення в Україні.

Слід констатувати, що незважаючи на активізацію дослідження проблем державної влади, в сучасній юридичній науці ми не знаходимо ні оптимальних дефінітивних визначень її конституційного механізму та системи, ні єдності концептуальних підходів до з'ясування її змісту і сутності, характеру та системи функцій, принципів, форм та методів взаємодії її суб'єктів між собою та іншими інституціями політичної системи в умовах модернізації сучасної державності. Адже широта та багатогранність феномену державної влади та її конституційного механізму, нерозуміння форм взаємозалежності елементного складу цього механізму та функцій державної влади й її суб'єктів детермінує існування різних суджень, коли деякі бачать його зміцнення у оптимальному поділі державної влади, інші пов'язують його модернізацію з ідеалами демократичної державності, треті – уявляють відповідні процеси виключно через призму людського виміру та сталого розвитку.

Слід відзначити й те, що Україна на сучасному етапі характеризується суперечливим станом перетворень, що відбуваються в державі та суспільстві, які пов'язані з критичною переоцінкою свого минулого, у тому числі й пост-конституційного етапу, з вибором майбутнього, необхідністю пошуку перспектив суспільно-політичного розвитку. Вирішення проблеми корекції змісту та форм багатьох політико-правових явищ є необхідною умовою еволюції

державної влади та модернізації інститутів вітчизняної державності, їх орієнтації на світові стандарти.

На сучасному етапі актуальність дослідження функціонально-телеологічних та суб'єктно-інституційних компонентів системи органів державної влади в цілому та місця у ній органів, які стоять на сторожі національної безпеки України (в тому числі здійснюють розвідувальну діяльність), посилюється з точки зору зовнішніх аспектів суверенітету держави, що найбільш виразно проявилось в умовах анексії Росією Автономної Республіки Крим та збройної інтервенції з боку Росії в окремих районах Донецької і Луганської областей, посилення сепаратистських тенденцій, просування проектів так званої «Новоросії» та самопроголошення у 2014 р. терористичних утворень «Донецька народна республіка» та «Луганська народна республіка», інших дій та процесів, які посягають на засади конституційного ладу, порушують територіальну цілісність та недоторканість кордонів України.

Проблематика ролі і місця розвідувальних органів в системі державних органів, так само як й конституційно-правове регулювання їх функціонування, є абсолютно новими та незвіданими науковими напрямками в юриспруденції в цілому та, особливо, у теорії конституційного права. Дослідження є особливо актуальним у сучасний період, коли вітчизняний сектор безпеки і оборони піддається кардинальному реформуванню, а керівництво України, проголошуючи і реалізуючи курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію, докладляє всіх зусиль щодо приведення організації діяльності розвідувальних органів до світових стандартів, створює належну правову основу їх функціонування на загальноєвропейських принципах верховенства права, законності, поваги до конституційних прав і свобод людини та громадянина.

Актуальними з точки зору конституційного права у цьому контексті є низка важливих питань. Адже, на тлі перманентно зростаючих загроз і нестабільності у світі постають нові виклики міжнародній безпеці у сировинній, енергетичній, фінансовій, інформаційній, екологічній, продовольчій та інших сферах. Загрози від поширення зброї масового ураження, міжнародний тероризм,

транснаціональна організована злочинність, кіберзагрози, піратство, нелегальна міграція, міждержавні та громадянські конфлікти стають все більш інтенсивними, зачіпають все нові геополітичні регіони і держави. Спостерігається небезпечна тенденція перегляду державних кордонів з порушенням норм міжнародного права, застосуванням сили і погрози силою вирішувати міжнародні проблеми.

Водночас все більш загрозливими стають внутрішні виклики національній безпеці. Неефективність системи забезпечення національної безпеки через недосконалість системи державного управління, витратна економічна модель та економічна криза, що поглиблюється, виснаження фінансових ресурсів держави і, як наслідок, зниження рівня життя населення, тотальна корупція, спотворення демократичних процедур, що стримує процеси кадрового оновлення державних органів, ведуть до неспроможності держави виконувати свої функції, насамперед щодо захисту прав і свобод людини і громадянина, викликають зростаючу недовіру до держави з боку суспільства і загрожують його руйнацією.

Зважаючи на це, проблема національної безпеки постає як надзвичайно актуальна, першочергова, що потребує її суспільного і державного вирішення. А це зумовлює нагальну потребу напрацювання єдиної системи знань про національну безпеку на основі наукової методологічної бази, в тому числі визначення ефективних конституційно-правових засобів здійснення розвідувальної діяльності.

Привертає увагу та підкуповує той факт, що дисертаційна робота виконана в рамках порівняльного правознавства на основі вивчення і застосування компаративістських підходів відомих зарубіжних та вітчизняних науковців. Автор скрупульозно та детально проаналізував численну кількість нормативно-правових джерел провідних країн світу (США, Великобританії, Франції, Німеччини, Польщі, Латвії, Литви, Естонії, Грузії, Молдови, Білорусі, Росії, Казахстану, Вірменії, Боснії і Герцеговини, Румунії, Туреччини та інших), які мають безпосереднє або опосередковане відношення до діяльності розвідки, зіставив їх з українськими законами і підзаконними актами, на основі чого вийшов на конкретні та обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення національного

законодавства у сфері розвідувальної діяльності. Теоретичну основу дисертації становлять також сучасні наукові погляди фахівців з конституційного права та загальної теорії держави і права, дослідників проблем діяльності спеціальних органів (розвідки та контррозвідки), спеціалістів у сфері оперативно-розшукової, контррозвідувальної та розвідувальної діяльності. Вагомим аргументом на користь правильності і вивіреності результатів свідчить також те, що дослідження проблеми правового регулювання підзвітності, контролю та нагляду за діяльністю розвідувальних органів за законодавством різних країн базувалося на поглядах зарубіжних науковців – В. Бадрака, Б. Бакленда, М. Берлінської, Х. Борна, М. Бура, Г. Мизвейджа, І. Лея, А. Лютхольда, Л. Натана, Е. Уїллза, Л. Хаттона, С. Фарсона, Ф. Флурі та інших.

Актуальність проведеного В. В. Прощаєвим дослідження посилюється його безпосереднім спрямуванням на досягнення цілей:

– нової редакції Военної доктрини України, затвердженої Указом Президента України від 24 вересня 2015 р. № 555/2015 та яка передбачає посилення розвідувальної діяльності в інтересах підготовки і проведення Україною стратегічних комунікацій, контрпропагандистських заходів та інформаційно-психологічних операцій;

– Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 № 287/2015, яка визначає принципи реформування та розвитку розвідувальних органів;

– Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України, затвердженої Указом Президента України від 14 березня 2016 2015 № 287/2015 та яка визначає шляхи подальшого розвитку розвідувальних органів;

– Стратегії кібербезпеки України, затвердженої Указом Президента України від 15 березня 2016 № 96/2016 та яка покладає на розвідувальні органи нові завдання щодо протидії загрозам національній безпеці у кіберпросторі;

– Національної розвідувальної програми на 2016-2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 24.03.2016 та в рамках реалізації якої передбачено

широкий спектр заходів щодо реформування розвідувальних органів, у тому числі й шляхом удосконалення існуючої правової основи їх діяльності.

Таким чином, варто підкреслити, що визначення сутності конституційно-правового регулювання організації та діяльності розвідувальних органів, їх ролі та місця в системі державної влади, окреслення кола суспільних відносин, що виникають і розвиваються у процесі функціонування систем розвідувальних органів як складової державного механізму, обґрунтування дієвих форм та способів правової регламентації функціонування розвідки у сучасній демократичній державі є актуальним предметом конституційно-правового дослідження. Дисертаційне дослідження В. В. Прощаєва є затребуваним як з позицій теорії конституційного права, так і з точки зору практичної діяльності, спрямованої на удосконалення чинної та перспективної нормативно-правової бази законодавства України у сфері розвідувальної діяльності.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз тексту дисертації та автореферату свідчить про науково обґрунтований системний підхід автора до розкриття проблеми. Він аргументовано сформулював актуальність теми, чітко визначив об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, комплексно та вдало підібрав для розв'язання завдань методологічний інструментарій. Для досягнення поставленої мети автором визначено основні дослідницькі завдання, які є взаємопов'язаними, відображають головний зміст роботи і послідовно розв'язуються в ході наукового дослідження.

Недостатній ступінь розроблення теоретико-методологічних та конституційно-правових підходів щодо питання інституційних та функціональних компонентів конституційного механізму державної влади та місця у цьому механізмі розвідувальних органів свідчить про об'єктивну необхідність подальшого дослідження зазначеної наукової проблеми. Ґрунтовне вивчення цієї матерії має не лише теоретико-пізнавальне, але і яскраво виражене прикладне значення, даючи змогу здійснювати пошук ідей та механізмів щодо вирішення питання удосконалення конституційного законодавства в Україні.

Досягнення вказаної мети обумовлює постановку та передбачає послідовне вирішення цілого ряду теоретичних та прикладних завдань, а також напрацювання та перевірку робочих гіпотез, в тому числі шляхом:

- дослідження доктринальних проблеми конституційно-правового регулювання організації та діяльності розвідувальних органів у вітчизняній і зарубіжній літературі;

- обґрунтування концептуальних засад і теоретичних основ, на підставі яких законодавці формували та формують зараз конституційно-правову основу організації діяльності розвідувальних органів;

- визначення особливостей формування предмету і методу конституційно-правового регулювання функціонування розвідувальних органів;

- розкриття методологічних проблем дослідження конституційно-правового регулювання у сфері розвідувальної діяльності;

- здійснення ретроспективного аналізу становлення та розвитку правового регулювання організації діяльності розвідувальних органів, визначення періодизації та етапності в цьому процесі на підставі законодавства окремих держав;

- дослідження сучасних проблем конституційно-правового забезпечення реалізації засад організації та діяльності розвідувальних органів;

- порівняльно-правового дослідження конституційних та законодавчих положень щодо цілей, принципів, завдань, функцій і повноважень розвідувальних органів;

- окреслення особливостей правового статусу окремих посадових осіб розвідки та осіб, які сприяють розвідувальним органам;

- визначення сучасних складових системи державного, парламентського та громадського контролю за діяльністю органів зовнішньої розвідки;

- виявлення особливостей оперативно-розшукової, контррозвідувальної та розвідувальної діяльності, їх співвідношення та взаємодії;

- аналізу особливостей компетенції розвідувальних органів щодо застосування положень оперативно-розшукового законодавства;

- розкриття концептуальних засад подальшого розвитку конституційно-правової основи діяльності розвідувальних органів;

- внесення пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення конституційно-правового регулювання діяльності розвідки та імплементації позитивного зарубіжного досвіду у вітчизняне законодавство.

Вдалим компонентом дисертаційної роботи В. В. Прощаєва слід вважати і запропоновану автором методологію дослідження проблем, пов'язаних із здійсненням наукового аналізу теоретичних та прикладних проблем системи державної влади в сучасній Україні та місця в ній розвідувальних органів, а також підготовки та обґрунтування наукових рекомендацій щодо вдосконалення конституційного забезпечення процесів організації розвідувальної діяльності та функціонування відповідних органів. Використані в процесі проведення дослідження методи наукового пізнання надали автору можливість дійти системних висновків при визначенні результатів і обґрунтуванні низки нових положень, які мають важливе значення для юридичної науки і практики.

Зокрема, у дисертації вдало використано закони діалектики, комплекс загальнонаукових та конкретно-наукових методів, що дозволило авторові розкрити генезу такого специфічного соціального явища, яким є розвідка, проаналізувати глибинні причини необхідності правового регулювання її діяльності, обґрунтувати висунуті наукові ідею та гіпотезу (підрозділ 1.4).

Оцінюючи концепцію дослідження з позиції її впливу на обґрунтованість положень дисертації, слід відзначити цілісність і логічність її загальної структури, тісний взаємозв'язок розділів і підрозділів, що забезпечує поступове накопичення наукових напрацювань та урахування їх під час отримання основних результатів, коректний перехід від концептуально-методологічних і теоретичних положень до науково-прикладних підходів, що мають безпосередній вихід на практичне впровадження наукових результатів, що підтверджується відповідними актами (акт впровадження Академії зовнішньої розвідки України від 05.12.2019 р.; витяг з протоколу засідання Методичної ради від 19.11.2019 р. та лист від Дипломатичної академії України ім. Г.Удовенка при Міністерстві закордонних

справ України від 20.11.2019 р.; акт впровадження Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» від 18.12.2019 р.).

3. Достовірність та наукова новизна одержаних результатів.

Достовірність отриманих здобувачем результатів наукового дослідження підтверджується теоретичною обґрунтованістю вихідних позицій роботи, а також застосуванням при проведенні дослідження достатньої кількості нормативно-правових та літературних першоджерел (майже 600 найменувань). Ознайомлення зі змістом дисертації, основними публікаціями та авторефератом дало можливість уявити та констатувати, що наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, що сформульовані здобувачем, є результатом поступового розкриття проблеми.

Вони характеризуються науковою новизною та відображають особистий внесок дисертанта у дослідження теоретичних проблем конституційно-правового регулювання організації та діяльності розвідувальних органів у системі державної влади.

Найбільш вагомими результатами дисертаційної роботи є такі:

- вперше виділено та обґрунтовано концептуальні конституційні засади організації та діяльності розвідувальних органів, через усвідомлення та уявлення яких законодавці мають створювати конституційно-правову основу функціонування розвідки;

- окреслено найважливіші конституційно-правові засади і критерії, які відображають теорію розвідувальної діяльності та створюють наукове підґрунтя правових приписів у законодавстві про розвідувальні органи;

- запропоновано авторське визначення наріжних понять «розвідувальна інформація», «зовнішня розвідка», «розвідувальний орган», «розвідувальна діяльність»;

- визначено особливості предмету та методу конституційно-правового регулювання у сфері розвідувальної діяльності шляхом формулювання авторського бачення категорії «конституційно-правове регулювання» як застосування положень конституції та інших норм права для впливу на

взаємовідносини між особою і державою, коли остання через свої основні державні інститути (глава держави, парламент, суди, прокуратура) гарантує особі захист її основних конституційних прав і свобод під час функціонування розвідувальних органів;

- доведено, що розвідувальні органи відносяться до державних органів зі спеціальною компетенцією, а їх діяльність є різновидом державної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки;

- обґрунтовано авторське бачення періодизації процесу становлення та розвитку інституту конституційно-правового регулювання діяльності розвідувальних органів країн, що не мали законодавства про розвідку, але почали його створювати після проголошення незалежності і продовжують удосконалювати до теперішнього часу;

- запропоновано авторський погляд на алгоритм дій законодавця щодо процесу регулювання відносин у сфері розвідувальної діяльності;

- визначено та обґрунтовано підходи для розмежування у нормативно-правовому акті сфер діяльності розвідувальних органів, якщо у державі існує розвідувальне співтовариство.

Сформульовані у дисертації та авторефераті положення, що удосконалюють існуючі теоретичні погляди та набули подальшого розвитку, свідчать про те, що дисертант провів комплексне і всеохоплююче дослідження та торкнувся усіх сторін наукової проблеми.

Так, дуже цікавими є наукові погляди автора на необхідність визначення правовими нормами конституційних прав та обов'язків осіб, які конфіденційно співпрацюють з розвідкою, у відкритому законодавстві, а не у відомчих закритих нормативно-правових актах; погляди на співвідношення розвідувальної, контррозвідувальної та оперативно-розшукової діяльності; обґрунтування принципу часткового розкриття в законодавстві методів і засобів розвідувальної діяльності, реалізація якого передбачає визначення у відкритому законодавстві, в першу чергу, гласних методів діяльності розвідки тощо.

4. Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях.

Основні положення і результати дисертації викладено у 29 наукових працях, в тому числі в 1 одноосібній монографії, у 21 наукових статтях, з них 17 статей у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз даних і 4 – в іноземних наукових періодичних виданнях; 7 тез доповідей на наукових конференціях, у тому числі 3 міжнародних.

5. Оцінка ідентичності змісту автореферату і основних положень дисертації. Вивчення представлених текстів дисертації та автореферату дозволяє зробити висновок щодо їх ідентичності та відповідності автореферату основним положенням дисертації. Наукові результати, висновки та практичні рекомендації, що наведені в авторефераті, розкриті та обґрунтовані в тексті дисертації у повному обсязі.

6. Практична значущість результатів дослідження і рекомендацій щодо їх використання. Сформульовані в дисертації наукові та методологічні положення, пропозиції, висновки і рекомендації мають як теоретичне, так і прикладне значення у сфері конституційно-правового регулювання розвідувальної діяльності.

Одержані автором результати можуть бути використані: у науково-дослідній сфері – для подальшої розробки проблем порівняльного правознавства щодо організації та діяльності розвідувальних органів різних держав, а також для подальшої розробки теоретичних засад розвідувальної, контррозвідувальної та оперативно-розшукової діяльності, поглиблення наукового вивчення окремих проблем забезпечення національної та державної безпеки; у правотворчій роботі – для уточнення правових норм і внесення відповідних коректив до чинного законодавства України, а також до проекту Закону України «Про розвідку», який розробляється в рамках виконання Національної розвідувальної програми; у правозастосовній діяльності – для удосконалення правової регламентації діяльності центральних та структурних підрозділів розвідувальних органів України; у навчальному процесі – для навчально-методичних цілей у процесі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації співробітників

розвідувальних органів, розробки відповідних розділів підручників та навчальних посібників з курсів «Законодавчі основи діяльності спеціальних служб зарубіжних країн», «Нормативно-правове забезпечення організації та діяльності розвідувальних органів України» тощо.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи. Незважаючи на високий рівень розв'язання завдань дослідження, деякі положення дають підстави визнати їх дискусійними та в деяких випадках не зовсім аргументованими або обґрунтованими.

1) У таблиці № 1 (стор. 71–72 дисертації) автор на підставі порівняння законодавства країн пострадянського простору (України, Казахстану, Білорусі, Росії та Грузії) яскраво та наочно показав суттєві розбіжності щодо розподілу сфер застосування за кордоном наявних у різних розвідувальних органів сил та засобів. Було б дуже цікавим в цієї таблиці для порівняння навести приклади із законодавства інших держав, наприклад країн Європейського Союзу.

2) Здійснюючи порівняльно-правовий аналіз конституційних та законодавчих положень різних держав щодо цілей, принципів, завдань, функцій та повноважень розвідувальних органів (підрозділ 3.1 дисертації) автор наголошує, що законодавці по-різному, із суттєвими розбіжностями визначають їх як за кількістю, так і за змістом. Проте, автор не намагається дослідити об'єктивні та суб'єктивні чинники цього явища, не відповідає на питання, в чому полягає причина таких відмінностей.

3) У підрозділі 3.3 дисертації «Парламентський та громадський контроль за діяльністю органів зовнішньої розвідки» автор доволі детально та переконливо дослідив причини, необхідність, рівні, напрями та форми контролю, але не надав свого бачення або тлумачення таких категорій як розумні межі, гласність, об'єктивність, повнота, прозорість, напівпрозорість контролю тощо. Конкретність та чіткість розуміння цих категорій, значна частина з яких має доволі оціночний характер, а також відповідних явищ та процесів, має колосальне конституційно-правове значення, насамперед, у контексті дотримання прав та свобод людини і громадянина.

4) У підрозділі 5.1 дисертації автор висуває слушну пропозицію щодо доцільності визначення у нормативно-правових актах про розвідку випадків та механізмів реагування керівництва або парламентів держав на можливі негативні оцінки з боку незалежних міжнародних організацій, наприклад, таких як Женевський центр демократичного контролю над збройними силами (Швейцарія), Центру з прав людини Даремського університету (Велика Британія), Норвезького парламентського комітету з контролю за діяльністю спецслужб та інших організацій стосовно діяльності національних розвідувальних структур, але не пропонує авторського варіанту формулювання правової норми.

5) У висновках до п'ятого розділу дисертації (стор. 469–470) автор пропонує у якості одного із шляхів удосконалення вітчизняного законодавства врахувати досвід законотворців інших країн та ввести і використовувати у законодавстві нову категорію – «суб'єкти зовнішньої розвідки України», до яких, крім інших, віднести Службу безпеки України. Було б дуже корисним, як би автор додатково обґрунтував цю пропозицію.

Проте висловлені зауваження не применшують наукової цінності результатів дисертаційного дослідження, представлених в авторефераті та тексті докторської дисертації В. В. Прощаєва.

Дисертаційне дослідження виконано здобувачем самостійно, сформульовані в ньому положення та висновки обґрунтовані на базі особистих досліджень автора.

Опубліковані В. В. Прощаєвим наукові праці повністю репрезентують зміст наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у даному дисертаційному дослідженні.

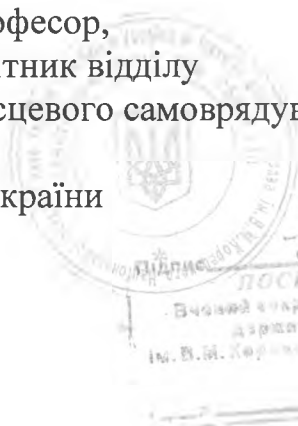
Автореферат дисертації В. В. Прощаєва повно та адекватно відтворює основні положення та висновки самої дисертації на тему «Розвідувальні органи в системі державної влади: конституційно-правове дослідження». Їх зміст і положення, що є предметом захисту ідентичні. І дисертація, і її автореферат виконані з дотриманням вимог сучасного українського ділового мовлення.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю та достовірністю, науковою і практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, а також за оформленням дисертація відповідає вимогам, що висуваються до докторських дисертацій і встановлені пунктами 9, 10, 12 та 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а також основним вимогам чинного законодавства щодо дисертацій та авторефератів дисертацій.

На підставі вище викладеного вважаю, що дисертація на тему «Розвідувальні органи в системі державної влади: конституційно-правове дослідження» є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові теоретично обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують важливу наукову проблему у формі виробленої цілісної теорії конституційно-правового забезпечення діяльності розвідувальних органів та їх місця у системі державної влади в Україні, а автор дисертації – Проццаєв Володимир Володимирович, за результатами і на підставі публічного захисту в установленому порядку, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право.

Офіційний опонент:

Доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник відділу
конституційного права та місцевого самоврядування
Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України

О. В. Батанов